

Demeter Éva

KÍSÉRLET A MÚZEUMLÁTOGATÓK SZÁMÁNAK NÖVELÉSÉRE A SZÉKELY NEMZETI MÚZEUMBAN (2007-ES PÉLDÁK, TERVEK A JÖVŐRE)

1. Bevezetés

Közművelődési rendezvények szervezésével tulajdonképpen a múzeum hagyományaihoz nyúl vissza, hiszen a két világháború közötti periódusban közel hatvan rendezvény – zenei-irodalmi műsorral összekapcsolt ismeretterjesztő előadás, hangverseny – zajlott a múzeum szervezésében.¹ Korunkban a kiállítások és a rendezvények jó része interaktív jellegű. Nemcsak a multimédiás eszközök teszik interaktívá a kiállítást, hanem minden olyan egyszerű elem (például egy madártoll, amelyet kézbe lehet venni), amely cselekvésre (beleértve a tapintást, szaglást, ízlelést) készíti a látogatót, és biztosítja számára a felfedezés örömét. A zabolai Csángó Néprajzi Múzeumban már van érintőképernyős számítógép, amely segítségével például adatközlőket szólaltathat meg a látogató, a Székely Nemzeti Múzeum főépületében egyelőre nincsenek erre a célra modern technikai eszközök. Utóbbiak hiányában egyszerűbben kíséreltük meg interaktívá tenni a kiállításokat, rendezvényeket, ezeket a megoldásokat alább említjük.

A kiállítások elvileg mindenkire szólhatnak, a gyakorlatban azonban csak akkor válnak érthetővé a különböző korcsoportok és társadalmi rétegek számára, ha többféle kódrendszert használunk: pl. kisgyermek számára könnyen tanulható játékos elemeket (amelyek lényegében az interaktivitás jegyei) helyezünk el. A rendezvények esetén is meg kell határozni, hogy milyen célcsoportot várunk. Ennek következtében lehet akár nagyon speciális témát is választani, de ha családok számára szervezünk rendezvényt, akkor többfajta, párhuzamosan futó tevékenységet kell biztosítani, hogy mind a felnőtt, mind a gyermek számára legyen érdekes és tanulságos a múzeumlátogatás. Ezeket az elveket próbáltuk érvényesíteni a 2007-ben szervezett programok során.²

2. Előzmények

2003-ban *Az utolsó harangszó* című időszaki kiállításhoz szeretnénk volna havonta egy-egy a témához kapcsolódó rendezvényt szervezni. A fiatalokat céloztuk meg Ingmar Bergman *A hetedik pecsét* c. filmjének vetítésével. A Cabiria filmklubbal együttműködve ez a program meg is valósult, bár csak körülbelül húsz személy volt jelen. A filmnézést rövid tárlatvezetés előzte meg, hiszen az volt a cél, hogy olyanok is megtekintsék a kiállítást, akiket igazából a film csábított a múzeumba. Tervben volt egy balladest szervezése, amellyel az időseket céloztuk meg, továbbá egy kerekasztal-beszélgetés a tanatólogiáról³. Felmerült a kérdés, hogy miképpen lehet a halottkultusz témájú kiállítást a gyerekek számára közel hozni. A marosvásárhelyi Ariel bábszínház abban az évadban tűzte műsorra *A halhatatlanságot kereső királyfi* című népmesére épülő bábjátékot, ezt szeretnénk volna vendégelőadásként elhozni a múzeumba; erre vonatkozóan a helyi bábszínház vezetőjével elkezdődött az egyeztetés. A filmnézést kivéve a többi betervezett rendezvényre sajnos nem került sor, mert a múzeum akkori vezetősége más feladatokat tartott fontosnak.

3. Tanulás és szórakozás

A 2007-es évet változatos múzeumi programkínálattal kezdtük, már év elején népszerűsítettük ezeket a *Programajánló 2007* szórólappal. A múzeum a költségvetésében a rendezvényekre pénzalapot különített el. A hagyományos ismeretterjesztő előadásokat – a nyári hónapokat kivéve – havi rendszerességgel tartottuk.⁴ Ezek közül csupán néhány iránt mutatkozott nagyobb érdeklődés, többnyire kis számú hallgatóság volt jelen, de a sajtóban nemcsak a teltházas előadásokról jelentek meg tudósítások.⁵ Azt tapasztaltuk, hogy az ilyen típusú előadások akkor vonzottak több

¹ TÓTH Szabolcs – BOÉR Hunor 2002, 163.

² Ebben az esettanulmányban nem térünk minden hagyományos rendezvénytípusra, például a hangversenyekre, könyvbemutatókra és emlékünnepekre.

³ A tanatólogia kifejezés a *thánatosz* 'halál' jelentésű görög kifejezésből ered, és a halállal foglalkozó interdiszciplináris (filozófia, pszichológia, orvosi lélektan, antropológia határaitra kiterjedő) tudomány neve.

⁴ Az előadások rendjét lásd a *Függelékben*. Három előadás és

a november 24-re tervezett Mész- nap objektív okok miatt elmaradt.

⁵ Bár ez az előadás ünnephez kapcsolódott, kevesen jöttek el Demeter Lajos negyvennyolcasokról tartott előadására. Viszont részletes cikket írt Fekete Réka a *Háromszék* 2007. március 15-i számában az előadásról, tehát nagyszámú olvasóközönség ismerhette meg az előadás tartalmát. Az érdeklődés hiánya talán abból fakadt, hogy nagy volt a kínálat a március 15-i rendezvényekből.

érdeklődőt, ha valamilyen jelentős naphoz (a Műemlékvédelem Világnapja, a Magyar Tudomány Napja stb.) kapcsolódtak, illetve, ha a sajtóban nemcsak az előadó neve és az előadás címe jelent meg hírként, hanem az előadás kérdésfelvetésére is utalás történt. Azt a következtetést vontuk le, hogy havi rendszerességgel nem érdemes hasonlókat szervezni, inkább a családi programok keretében kell ismeretterjesztő előadást tartani, vagy csak olyan világnapokon, amikor kifejezetten arról a témáról szól az előadás.

3.1. Családi programok

A családi programokon szinte az összes lakossági kategória részt vehet, megtalálhatja a maga számára megfelelő szórakozást, ismeretekkel gazdagodhat. Az ún. tematikus programokkal lehetőség nyílik az egyes témák interdiszciplináris megközelítésére, például a hagyományos festékanyagok bemutatása ugyanúgy tartozik a néprajzhoz, mint a geológiához (a bútorfestők, fazekasok ásványi eredetű festékanyagokat használtak).

A programok keretén belül sorra kerülő mesterségbemutatók nemcsak a családososok figyelmét keltik fel. A fiatalság körében nagy népszerűségnek örvend napjainkban a kézműves termékek készítése, a faragás, a fazekalás stb. A gyerekeket viszont a szülők próbálják rávezetni a népi mesterségek tanulására – sikerrel, erről árulkodik a Guzsalyas Alapítvány számos képzése és népszerű nyári kézműves táborai, valamint a múzeum csernátoni részlegén szervezett nyári táborok nagy számú résztvevője. A múzeum rövid, egynapos rendezvényei nem konkurenciát jelentenek ezen intézményeknek, ellenkezőleg: felkeltve az érdeklődést, további tagokat toboroznak az említett hosszabb időtartamú foglalkozásokhoz.

2007-ben kéthavonta egy-egy téma köré szerveztünk hétvégi családi programot, amelyet úgy állítottunk össze, hogy többféle tevékenységbe kóstolhasanak bele a látogatók, szülők és gyerekek közösen kapcsolódjanak be a foglalkozásokba. A helyi sajtó a családi programokat pozitívan értékelte, többször is hangsúlyozva, hogy a múzeum elsősorban a helyieké, nem a turistáké, és a családi programok a szentgyörgyi lakosokat szeretnék a múzeumba csalogatni.⁶

Január 21-én a Magyar Kultúra Napját (január 22.) ünnepeltük, a téma a szerelmi ajándékozás volt. A múzeum a magyar népi kultúrának az udvarlással, a szerelmi ajándékozással kapcsolatos hagyományait népszerűsítette, alternatívát kínálva ezzel az amerikai eredetű Valentin-nap, a szerelmesek ünnepe helyett. A magyar néphagyományban ugyanis vízkeresztől a farsang búcsúztatásáig a fiatalok a fonókban szórakoztak, az udvarlásnak egyik helyszíne volt a fonó,

és a szerelmi ajándéktárgyak is gyakran a fonókban végzett munkákhoz szükséges eszközök díszített darabjai voltak, amelyeket a legények ajándékoztak. Szintén a legények lepték meg kedvesüket a búcsús vásárok alkalmával mézeskalács szívvel. A lányok ajándékai a hímzett zsebkendő, a kalapra tűzött bokréta, a húsvéti hímes tojás volt. Sokan vannak olyanok közöttünk, akik Valentin-napon azért nem ajándékoznak meg párjukat, mert azt „import”, „kommersz” szokásnak tartják. Január 21-én hagyományos ajándékok közül választhattak. A vargyasi Sütő fafaragó és bútorfestő család bemutatót tartott és festett ékszeres ládákat, faragott sulykokat árult. Az árkosi mézeskalácsos Gedő családtól kedvezményes áron lehetett vásárolni, majd a formákat ki-ki szíve választottjának címzett felirattal láthatta el, saját ízlése szerint díszíthette. A Passiflora virágbolt vágott virágokat kínált. Dr. Zakariás Erzsébet néprajzkutató *Udvarlási szokások Erdővidéken* címmel tartott előadást, Demeter Éva muzeológus a szerelmi ajándéktárgyak tematikáját járta körül a tárlatvezetés során. Hölgyek, kislányok Jártó Kocsis Edit vezetésével monogramos zsebkendőt hímeztek egy múzeumi tárgy virágmotívumának felhasználásával.

A rendezvény esti mesével zárult. Érsek Csaba mesemondó estje a felnőtteknek szól: olyan folklóralkotásokat adott elő, melyek hol szókimondó (vaskos kifejezéseket sem kerülve meg), hol pedig visszafogott, árnyalt szimbolikával jelenítik meg a népi gondolkodást a szerelemről. A gyerekeknek a Huszárik Filmklub vetített királylányról és szerencsét próbáló harmadik fiúról meséket.

Március 31-én a gomba volt a téma. Társszervező a László Kálmán Gombászegyesület (LKG). Előadást tartottak: Puskás Attila *Háromszék gombavilága* és Dr. Zsigmond Győző *Háromszéki gombakülönlegességek* címmel. Kamarakiállítás nyílt a toplászatról (Kakas Zoltán és Zsigmond Győző rendezésében). Volt liofilizált (fagyasztva szárított) gombakiállítás, gombákat ábrázoló bélyeg- és képeslap-kiállítás. Máthé Árpád korondi toplázmester mutatta be, hogyan készülnek tárgyak taplógombából. Az 5–8. osztályosok számára gombaismereti vetélkedőt szervezett Demeter Éva és Zsigmond Győző. A vetélkedőn nemcsak az első három helyezett kapott díjat, hanem a közönségnek is szimbolikus jutalom járt a külön kérdésekre adott helyes válaszokért. Lázár-Prezmer Kinga az óvodásoknak és kisiskolásoknak tanította meg, hogy hogyan készül nemezéből gomba. A Park szálló étterme a büfében gombás ételeket árúsított.

Május 19-én az agyagművességhez kapcsolódtak a foglalkozások. A párhuzamosan zajló foglalkozásokon Sztáncsuj Sándor József régész muzeológus és

⁶ VÁRY O. Péter 2007. jan. 22., 2007. szept. 14.

Szeles József restaurátor őskori kerámiakészítési technikákkal ismertették meg az érdeklődőket. Máté Sz. Imola a korongolást mutatta be, Lázár-Prezmer Kinga vezetésével kerámiaékszereket készíthettek, Németh Katalin keramikusművész vezetésével az agyagpréselést próbálhatták ki a résztvevők. A kézművesség mellett a művészet is helyet kapott a programban. Jakobovits Márta DLA helyi származású keramikusművész előadásának címe *Utam a kerámia* volt.

Június 23-án a múzeum egyik részlegén, a Gyárfás Jenő Képtárban ünnepeltük a Múzeumok Éjszakáját, az est háziasszonya Vinczeffly Orsolya volt. Éltés Barna szobrászművész irányításával öntőforma készült agyagból, majd a gipszöntést próbálták ki a résztvevők. A Vinczeffly László restaurátor által vezetett foglalkozáson Gyárfás Jenő *Disznóölés* című festményének egy részletéről születtek vázlatok, majd ezek festése következett. A munkákból helyben „kiállítás” is rendeztek. Jánó Mihály művészettörténész *Embert keresek* címmel tartott előadást Nagy Albert *Diogenész* című képének történeti háttéréről. A késői órákban az *Inas a szalonban* (rendezte Lakatos Iván, 2005) című filmet nézték meg a látogatók. A Munkácsy Mihály munkásságát bemutató filmet a Csíki Székely Múzeum engedélyével vetítették le, majd a testvérintézmény által felajánlott két darab tiszteletjegyet sorsolták ki.

Szeptember 15–16-án Európa-szerte sokadik alkalommal került sor a Kulturális Örökség Napjaira. Intézményünk csatlakozott a rendezvényhez, a téma a múzeum Kós Károly által tervezett épületegyüttese volt. A szeptember 15-re szervezett programjainkkal a Székely Nemzeti Múzeum Napját is ünnepeltük. 1879. szeptember 15-én kelt az átadási jegyzőkönyv, amely tanúsítja, hogy a felügyeleti bizottság a „székely nemzet” nevében átveszi a Cserey-gyűjteményt.⁷ Kijelölhetünk volna más napot is, például június 26-át, ugyanis az első látogató 1875-ben ezen a napon tekintette meg a gyűjteményt, vagy június 8-át, arra emlékezve, hogy Vasady Nagy Gyula 1875-ben azon a napon érkezett meg Imecsfalvára.⁸ Azért választottuk mégis szeptember 15-ét, mert a júniusi hónapot a Múzeumok Éjszakája rendezvény számára tartjuk fenn. A múzeumról készült archív fényképekből, ábrázolásokból kiállítás nyílt *Kós Károly legszebb épülete* címmel (rendező: Boér Hunor, Demeter Éva). Az interaktív tárlat során egy-egy régi fénykép mellett kihagytuk a helyet az amatőr fotós látogatóink által készített felvételek számára, lehetőséget nyújtva arra, hogy vendégeink aktívan hozzájáruljanak a kiállítás létrejöttéhez. Boér Hunor vezetésével rendhagyó múzeumi sétát tettünk a múzeumkertben

és az épületben. A múzeum 125 éves évfordulójára készült CD folyamatosan böngészhető volt. A gyerekek az épületben labirintus-játékban vettek részt, majd az aszfaltrajz-versenyen saját szemszögből jelenítették meg a múzeum épületét. A legjobb rajzok és a legjobb beküldött fényképek alkotóit díjaztuk is.

3.2. Gyermekbarát, látogatóbarát múzeum

2007-ben kezdtük el a múzeum gyermekbarát arculatának a létrehozását. Az *S. O. S. Természet* című természetrajzi alapkiállítást interaktív elemekkel bővítettük: állatokkal kapcsolatos találós kérdéseket, kiszínezendő lepkerajzokat függesztettünk ki, játékos feladatokat helyeztünk el: vászonzsákban szárított gyógynövényt, amelyet az illataról kell felismerni, állatnyomok rajzait és madártollakat, amelyeknek a gazdáját kell megkeresniük a gyerekeknek. A kiállítóterem előterében kis székek, asztalok és színes ceruzák állnak azoknak a rendelkezésére, akik a friss élmények hatására itt szeretnének színeznit, rajzolni. Ülőpárnákat készítettünk, amelyeket a gyerekcsoportok a múzeumlátogatás alatt magukkal vihetnek, és a magyarázatok alatt leülhetnek ezekre. A nemezből készült párnák mintái a néprajzi alapkiállításon látható festett kazettás templomi mennyezet motívumait idézik, abban a teremben például az a feladat, hogy mindenki keresse meg azt a kazettát, amelynek a mintáját a saját ülőpárnáján felismeri.

Az interaktív elemek beépítését folytatni szeretnénk nemcsak a többi alapkiállításon, hanem az időszaki kiállítások tervezésekor eleve ilyen szempontú többletet kell hozzárendelnünk a tematikához. A már említett játékokon kívül a kisebb korosztályt is meg lehet célozni játszóház létesítésével (ha tetszik neki, a gyerek cipeli szüleit a játszóhelyre). Itt a múzeumpedagógus segítségével klasszikusnak mondható szituációs játékok is játszhatók, mint az anyus-apus, de betekintést lehet nyerni a rég- vagy közelmúlt népszerű játékvilágába, például szabadtéri játékokat lehet kipróbálni. Szükség lenne egy játszóteremre, melynek padlója lehetőleg nem kövel burkolt (hanem például fa padló), hiszen a gyerekek így a földre ülhetnek, kényelmesebben mozoghatnak, bensőségesebb hangulat alakulhat ki. Ugyanakkor a terem legyen világos, de ne huzatos. Székelyföldi kézművesektől, játékkészítőktől olyan természetes anyagokból készült minőségi, ízléses játékokat kellene rendelni, amelyek alkalmasak a hagyományos játékok gyakorlására. Ezzel egyrészt ösztönöznénk a helyi mestereket, hogy mives játékokat készítsenek, másrészt a szülőket is rávezetnénk az agresszív játékok helyettesítőire, a rongybabára, keljfeljancsira. A múzeum így közvetve a színvonalas játékkultúra

⁷ BOÉR Hunor – BIRÓ Rózsa 2002, 22.

⁸ I. m. 7, 13.

terjedéséhez járulna hozzá, ebben partnerre találna a Kiss Áron Magyar Játék Társaságban is.⁹

Figyelni kell arra, hogy a látogatókat ne zavarják az esetleg ricsajozó gyerekek, de ugyanakkor a jövő-menő csoportok se tereljék el a kicsik figyelmét. A teremben, vagy jobb esetben egy mellette levő helyiségben legyenek tárolva a szükséges eszközök, itt legyen kialakítva a foglalkozást levezető múzeumpedagógus irodája.

A családok számára komfortot biztosító egységeket is létre kell hozni, mint például pelenkázó asztalt a női mosdóban, vagy baba–mama szobát.¹⁰ Így a két évet gyereknevelési szabadságon otthon ülő anyuka (apuka) is könnyebben jön el a rendezvényekre, tudva, hogy a körülmények biztosítottak minden eshetőségre, nem kell 10 perc múlva hazaszaladnia.

3.3. Múzeum és iskola kapcsolata

A múzeumban tartott tanórákra az egész megyéből, régióból jöhetnek osztályok szervezeten (pl. iskolabusszal). A múzeumban földrajz, történelem, magyar irodalom és nyelvtan, biológia, technológiai nevelés órát tarthat a múzeumi szakember az előre elkészített lecketerv alapján, egyeztetve a pedagógussal. Figyelembe véve, hogy a központi épület közvetlen közelében négy iskola is működik, nagy jelentőségű lehet az ilyen irányú tevékenység, hatékonyabbá téve egyfelől a tanítást, másfelől állandó látogatottságot biztosítana az intézménynek a turisztikailag holt szezonnak számító időszakban.

2007-ben a Székely Nemzeti Múzeum Alapítvány, a Nicolae Colan Általános Iskola, a Gámán János Szakközépiskola és a Gödri Ferenc Általános Iskola együttműködési szerződést kötött a *Tanuljunk a múzeumban!* címet viselő múzeumpedagógiai projekt megvalósítása érdekében.¹¹ A projekt a technológiai nevelés tantárgyhoz kapcsolódott. A projektvezetők, Jártó Kocsis Edit tanárnő és Demeter Éva muzeológus által benyújtott pályázatra Sepsiszentgyörgy Polgármesteri Hivatala 1000 lej anyagi támogatást ítélt meg. A projekt céljai: az együttműködés erősítése a gyermekcsalád–pedagógusok között; a kreativitás ösztönzése, a kezűgyesség, az esztétikai, a technikai érzék és a térérzékelés fejlesztése; a pályaválasztás elősegítése a mesterségek megismertetése által; az emberi kézi munka tiszteletének, megbecsülésének a szorgalmazása.

A múzeumpedagógiai órák a múlt és a jelen közötti kapcsolatteremtés lehetőségét, népi eszközök kipróbálását biztosították a tanulók számára. A Gödri Ferenc

Általános Iskolából egy magyar és egy román anyanyelvű 7. osztály érkezett a múzeumba, ahol Méder Lóránt László régész muzeológus a réz-, bronz- és vaskori fémművességről tartott előadást, a régészeti alapkiállításon szemléltetve a mondottakat. Ezt követően Demeter Éva néprajzkutató, muzeológus a kovácmesterségről beszélt a néprajzi alapkiállításon látható kovácműhely kapcsán.

A Nicolae Colan Általános Iskola 6. osztályos magyar és román anyanyelvű tanulói számára a következő témákról szólt a tárlatvezetés a néprajzi alapkiállításon: a család mint gazdasági egység, termelés és fogyasztás, családi munkamegosztás, foglalkozások. Ugyanezen iskolák 5. osztályos tanulóival a hagyományos építőanyagokat és a népi építkezést beszéltük meg. A 8. osztályosok számára az energiaforrásokat, az emberi és állati erőnek a felhasználását, a munkaeszközök és egyszerű gépek erőtipusait ismertettük a hagyományos mesterségek kapcsán. Igazi élményt jelentett a tanulók számára, hogy a foglalkozás befejezésekként kipróbálhatták a máktörő famozsár, a vajköpülő dézsa, az olajütő, a pityókatörő, a szénvonó, a kenyérbevető lapát használatát. A Gámán János Szakközépiskola 10. osztályos tanulóival tanulmányi kiránduláson vettünk részt, melynek célpontja az Árkosi Falumúzeum volt. A falumúzeumban az alapító, Bálinth Zoltán tartott vezetést, Jártó Kocsis Edit tanárnő ismételte át a kiállított mezőgazdasági gépeken a szakórán tanultakat.

A tanulók azt a házi feladatot kapták, hogy készítsenek maketteket, viseletbe öltöztetett fakanálbabókat. A nyersanyagok egy részét a pályázati pénzből fedeztük, azokat a tanárnő osztotta szét a tanulók között, és útmutatással szolgált. Nem zártuk ki a témák közül a nem népi eredetű tárgyak makettjeinek készítését sem, de a múzeumi órákon az előbbi típusú makettek készítésére próbáltuk ösztönözni a tanulókat. A múzeumban szerzett élmények hatására a tanulók nagy lelkesedéssel, érdeklődéssel készítették a maketteket. Jártó Kocsis Edit tanárnő kiállítást rendezett, öt kategóriába sorolva a begyűjtött maketteket: (1.) építmények, (2.) járművek, (3.) bútorok, munkaeszközök, gépek, (4.) viseletek és (5.) egyéb. A *Kicsiben a világ* címet viselő kiállítás számára a Székely Nemzeti Múzeum biztosított termet a 2007. június 7. – július 6. közötti időszakra és ezt az iskolák ingyenesen látogathatták. A háromtagú zsűri a következő szempontok alapján választotta ki a díjnyertes munkákat: az eszközök, berendezések, gépek arányainak betartása a kicsinyítés során; technikai kivitelezés; esztétikai

⁹ Több sepsiszentgyörgyi lakos is a KÁMJT tagja, a Társaság negyedévente megjelenő információs lapját, a *Forgót* rendszeresen elküldi tagjainak. A *Forgó* számos ötletet nyújt a játékokkal kapcsolatos rendezvények témakörében.

¹⁰ Már a Szentgyörgy-napokon is baba–mama szobát különítenek

el a Vöröskereszt sátorában.

¹¹ A *Tanuljunk a múzeumban!* című pályázatot részletesen ismertettem a *Fordulópont 37*-es számában, a többi rendezvényt is megemlítve. DEMETER Éva 2007, 69–73.

kivitelezés; az ötlet eredetisége. A legjobb egyéni és csoportmunkák alkotói oklevelet kaptak, a tárgyjutalmak szintén kezűgyességet igényeltek, kreativitásra ösztönöztek (lányoknak gyöngyfűző készlet, fiúknak falemezből jármű-modellek). A kiállítás megnyitó után a tanárnő kézműves foglalkozásokat vezetett: fémszálakból készültek ékszerek és agyagból kisebb edények. A díjnyertes munkákból adományoztunk az Árkosi Falumúzeumnak, a Bikmakk Kulturális Egyesületnek (Bikfalva), a Bod Péter Megyei Könyvtárnak, valamint a budapesti székhelyű Kiss Áron Magyar Játék Társaságnak. A makettek zöme és a múzeumi órákról készült fényképek visszakerültek az iskolákhoz, ahol lehetőség szerint kiállítják azokat. A pedagógusok a makettkiállításon ismerhették meg a projektet, amelynek az is a célja volt, hogy alternatív tanítási módszerek alkalmazására ösztönözze a helyi pedagógustársadalmat.

Barabás Hajnalka művészettörténész, muzeológus a húsvéti időszakban gyermekrajz pályázatot hirdetett *Húsvéti üdvözlés* vagy *Hímestojás* témakörben, valamint a húsvéti üdvözlőlapon, húsvéti tojásokra és más, az ünnephez kapcsolódó tárgyakra vonatkozó gyűjtőpályázatot írt ki egy húsvéti kiállítás céljával. A megnyitót követő napra kézműves foglalkozásokat szervezett: tojáspatkolás, tojásírás, üdvözlőlapon-festés zajlott.

A múzeum könyvtárának régi könyveit bemutató minikiállítás-sorozatnak az egyik eseménye az *Árgirus* címet viselte. Ehhez kapcsolódott a Székely Mikó Kollégium 9. osztályos tanulói által a múzeumban bemutatott rendhagyó pódiumműsor. A tananyagban is szereplő művet, Gersei Albert *Árgirus történetét* Dobra Judit magyarszakos tanárnő vezetésével tanulták be és adták elő a tanulók.

A jövőben más tantárgyakhoz kapcsolódó múzeumpedagógiai foglalkozásokat is biztosítani szeretnénk az iskolák számára. Például a biológia tantárgyhoz kapcsolódva telente madárfigyelést, gyűrűzést lehet tartani a múzeum kertjében. Előnyös lenne az iskolák számára, ha tanév elején egy kiadványt kapnának, amely tartalmazza a múzeumpedagógiai ajánlatokat. Magyarországon a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma olyan kiadványt adott ki, amely az országos múzeumpedagógiai ajánlatokat tartalmazza.¹² A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum külön kiadványban ismerteti a programokat (kiállítások, ünnepekhez kapcsolódó rendezvények, koncertek, tanfolyamok) és egy másik kiadvány a múzeumpedagógiai

ajánlatokat témákra lebontva ajánlja a korosztályok számára, továbbá tartalmazza a pedagógusoknak a tanfolyamokat, a szakmai napokat és a fogyatékkal élőknek szánt speciális foglalkozásokat.¹³

Hasonlóképpen a múzeumon belüli tevékenység bemutatása érdekében nyílt napokat lehet szervezni, amikor a restaurátorműhelyt vagy egy rovarpreparálást lehet megtekinteni. Ezek a „kulisszatitkok” maradandóbb élményt nyújthatnak egy-egy fárasztó tanóránál.

4. Tervek a látogatók körének bővítésére¹⁴

A Székely Nemzeti Múzeum a kezdetektől fogva a széles látogatóközönséget célozta meg, nemcsak a kiállítások által, hanem általában a rendezvényein (ismeretterjesztő előadás, hangverseny, emlékünnepe) keresztül is.

A társadalom rétegzettségének megfelelően a múzeumok igyekeznek változatos programokat kínálni, amelyek összeállításánál elsődleges szempontként a megcélzott társadalmi csoport, korosztály igényeit veszik figyelembe. A 2007-es programokkal ehhez a koncepcióhoz igyekeztünk felzárkózni. Természetesen a múzeum továbbra is igyekszik megtartani állandó látogatóit is, elsősorban a minőségi rendezvények által. Az alábbiakban azokat a társadalmi csoportokat veszem számba, amelyek a múzeum potenciális látogatói lehetnek.

4.1. Mozgássérültek, hátrányos helyzetűek

Az ilyen problémákkal küszködő látogatók fogadására is fel kell készülnie az intézménynek, mozgássérültek számára megközelíthetővé kell tenni a kiállítótermeket, vakok számára bizonyos napokon, vagy igény szerint megfoghatóvá, tapinthatóvá kell tenni egyes tárgycsoportokat. Ugyanakkor Braille-írással is fel lehet tüntetni például az épületek előtt a legfontosabb információkat, egyes szóróanyagokat is lehet ezzel a technikával készíteni.

A hallás- és beszédkárosultak számára interaktív érintőképernyős számítógépek beállítása nyújthat megoldást. Előre jelzett kérésre jeltolmács segítségével vezetést lehetne biztosítani. Ideális esetben minden fogyatékkal élő számára elérhetővé kellene váljon a múzeumi látogatás.¹⁵ Példaértékűek a debreceni Déri Múzeum rendezvényei, amelyeket látássérültek, autisták, mozgássérültek számára szerveztek.¹⁶ Például a Munkácsy-trilógiát egy irodalomtörténész ismertette, szavakkal és zenei aláfestéssel tették

¹² TÖRÖK Petra 2004.

¹³ SZABÓ Zsuzsanna 2005; *Múzeumpedagógiai tájékoztató 2005–2006*.

¹⁴ A látogatók körének bővítését szolgáló ötleteket, a látogatóbarát arculat megerősítését Papucs Andrásal gondoltuk végig.

PAPUCS András 2007, 5–9.

¹⁵ Az Európai Unióban, tehát Romániában is, ez már nem választható opció, hanem követelmény!

¹⁶ PINCZÉS Orsolya, B. 2007, 61–68.

elképzhetővé a festményeket.¹⁷ A Székely Nemzeti Múzeumnak érdemes lenne az Előpatakon kezelt mozgássérültek számára speciális programot szerveznie, valószínűleg igényelnék a múzeum megismerését.

4.2. Idősek

Az idősebb korosztály esetében megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a nők és férfiak szokásaira. A nők számára a kézimunkázás jelenthet vonzerőt, például az árapataki varrottas technikák elsajátítása. Ez azért is előnyös lenne, hogy vidékünkön ne a kalotaszegi mintákat készítsék, hanem az itt fellelhető hagyományos forma- és motívumkincsből válogassanak az asszonyok.

A férfiak irányított beszélgetéseket folytathatnak háborús élményekről, bizonyos munkakörökről. A beszélgetések moderátora muzeológus vagy arra felkért idősebb, köztisztelőnek örvendő személy lehetne. Ez a tevékenység a szakember számára akár gyűjtési lehetőséget is jelenthet, hiszen az emlékekből életpályák, egyes korszakokra jellemző sorsok elevenednek meg. Ezt a gyűjtési lehetőséget aknázza ki például Kocs János, akinek a családfakutatásokról szóló előadását a sajtóban úgy hirdettük meg, hogy egyben felhívást tettünk közzé, hogy a múzeum számára hozzanak gyászjelentőket az érdeklődők, akár csak digitalizálásra is. Ilyen módon a múzeum néhány kisnyomtatvánnyal gyarapodott.

4.3. Nemzetiségek

Nagyon kevés számú román nemzetiségű látogat el a múzeumba. Nagy részük turista, nem helybéli. Az itteni lakosságot egyrészt az iskolákon keresztül lehet megszólítani, másrészt viszont a hagyományos mesterségeik bemutatásával lehet ösztönözni, hogy részt vegyenek a múzeum tevékenységében.

A mai társadalomban elfoglalt helyük miatt kiemelten kell figyelniük a romákra (cigányokra). Beilleszkedésüket elősegítendő hasznos lenne, ha ők is részt vennének a múzeum rendezvényein. Megoldás lehetne olyan rendezvények szervezése, mely közvetlenül érinti őket, mint például táncbemutató, seprűkészítés, a borosnyói téglavetőök meghívása, mesemondás stb. Ezáltal a közösségük tagjai is inkább eljőnnének, és a többségi társadalom újabb lehetőséget nyerne a cigány kultúrát megismerésére. Egy példával illusztrálva: a budapesti táncfesztiválokra nemcsak a Háromszék Táncgyűjtést hívják meg, hanem az őrkői táncosokat is. A múzeumban is sorkerülhetne

az őrkői hagyományos táncok bemutatására, ez alkalommal valószínűleg a nézők között is lennének őrkőiek (a táncosok rokonai biztosan), de ezzel a múzeum azt is közvetítené a közönség felé, hogy megőrzendő értéként ismeri el az őrkőiek táncát.¹⁸ Ezáltal nemcsak a látogatók köre bővül, hanem az intézménynek a kínálata még változatosabb lesz. Tematikus programként akár örmény vagy zsidó napot is lehetne tartani, hiszen a Székelyföldön élő nemzetiségek kultúrája tovább gazdagíthatja a múzeumi kínálatot.

4.4. A régió lakossága

Nem kell elfelejteni a tényt, hogy a Székely Nemzeti Múzeum regionális jelentőségű intézmény. Mint ilyen, kötelessége is, hogy ne csak a megye lakosságát szólítsa meg rendezvényeivel. Bevonva, idevonzva a környező megyék lakosságát nagy számú közönség látogathat el az intézménybe.

Brassó lakossága mintegy 285 000 fő, ebből több mint 23 000 magyar anyanyelvűnek vallja magát (összehasonlításképpen: Kézdivásárhely magyar lakossága mintegy 19 000 körüli). Otthon nem jutnak anyanyelvű kulturális ajánlathoz a múzeumok részéről. A *Brassói Lapok* hetilap és a *Reménység Háza* kulturális központ közvetítésével, valamint az iskolák megkeresésével ezt a célközönséget is érdemes lenne megszólítani.

5. Összegzés

A családi programok népszerűsége mindenképpen indokolja hasonlók szervezését évente 5–6 alkalommal. Megfontolandó, hogy ezek időtartamát egy teljes napra növeljük-e, hiszen volt olyan kisgyerek is, aki sírva fakadt, mert későn érkezett a szüleiével a múzeumba és a rajzversenyről lemaradt. Előfordult az is, hogy délután érkeztek családok, holott a program csak délelőtt zajlott, illetve vasárnap is érdeklődtek az előző napi rendezvény iránt. A természetrajz alapkiállításon elhelyezett interaktív játékos elemek elnyerték a gyerekek tetszését, a múzeum többi kiállítását is hasonlóképpen ki kellene egészíteni. Természetesen a lehetőségek függvényében minél előbb multimédiás eszközökkel kellene felszerelni a kiállításokat, amelyek nemcsak a gyerekeket, hanem a felnőtteket is aktív bekapcsolódásra, interaktivitásra készítik. A múzeum-pedagógiai órák igazi sikere az volt, amikor a tanulók kipróbálhattak néhány népi eszközt. A gyerekkori múzeumlátogatás, múzeumi óra élményszerűsége majd a felnőtt rendszeres múzeumlátogatóvá fogja tenni.

Demeter Éva – Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, demetereva.sznm@gmail.com

¹⁷ I. m., 62.

¹⁸ Marosvásárhelyen a Kultúrpalotában évekkel ezelőtt részt vettem egy cigány folklórfesztiválon. Pozitív példa, hogy a város

legreprezentatívabb épületében helyet adtak a rendezvénynek, sajnos a közönség körében egyedül voltam nem cigány nemzetiségű.

Függelék

1. Ismeretterjesztő előadások

- Január 27. Bartha Katalin Ágnes: *Kalendáriumok a Székely Nemzeti Múzeumban*
 Február 28. Kinda István: *Középkori örökség: társadalom és kultúra a moldvai csángóknál*
 Március 14. Demeter Lajos: *1848-as forradalmárok nyomában*
 Április 18. Méder Lóránt László – Sztáncsuj Sándor József: *Régészet: a múlt arcai*
 Május 18. (Helyszín: Képtár) Jakobovits Miklós (Munkácsy-díjas festőművész): *Az alkotás folyamata és a mű*
 Június 6. Dimény Attila: *A Bogdán fényképész-műhely* (elmaradt)
 Szeptember 26. Barabás Hajnalka: *Kézdiszéki egyházi ónedények díszítményei* (elmaradt)
 Október 10. Cserey Zoltán: *Önkormányzatiság Háromszéken a 18. század közepétől 1848-ig*
 November 6. Kocs János: *Családfa-kutatások székelyföldi levéltárakban*
 December 12. Kakas Zoltán: *Háromszéki betlehemesek* (elmaradt)

2. Családi programok

- Január 21. A Magyar Kultúra Napja: *Szerelmi ajándékozás a magyar népi kultúrában*
 Március 31. *Gombák*
 Május 19. A Múzeumok Világnapja: *Agyagművesség a régmúlt időktől napjainkig*
 Június 23. Múzeumok Éjszakája: *Éjszakai fényben a Képtár*
 Szeptember 15. A Kulturális Örökség Napjai: *A Székely Nemzeti Múzeum napja*
 November 24. *A méz* (elmaradt)

Irodalom

- BOÉR Hunor – BIRÓ Rózsa
 2002 A Székely Nemzeti Múzeum kezdetei, 1875–1881, in: Wolf Tamás (szerk.): *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum százhuszonöt éves jubileumára*, I. rész, T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 7–58.
- DEMETER Éva
 2007 Tanuljunk a múzeumban, in: Szávai Ilona (szerk.): *Fordulópont: Múzeumba?! – hova máshova?* IX, 37, 2007/3, 69–73.
- FEKETE Réka
 2007 Háromszéki negyvennyolcasok, *Háromszék*, március 15.
- MÚZEUMPEDAGÓGIAI tájékoztató 2005–2006.
 2005 *Múzeumpedagógiai tájékoztató 2005–2006. Ne csak taníts, örökíts!* Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 27 o.
- PAPUCS András
 2007 A Székely Nemzeti Múzeum működtetési terve a 2007–2011 évekre (pályázat), Sepsiszentgyörgy, kézirat, 26 o.
- PINCZÉS Orsolya, B.
 2007 Hátrányos helyzetűek a Déri Múzeumban, in: Szávai Ilona (szerk.): *Fordulópont: Múzeumba?! – hova máshova?* IX, 37, 2007/3, 61–68.
- SZABÓ Zsuzsanna (szerk.)
 2005 *Programok 2006, A hagyomány élménye*, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre, 27 o.
- TÓTH Szabolcs – BOÉR Hunor
 2002 Közművelődési rendezvények a Székely Nemzeti Múzeumban a két világháború között, in: Wolf Tamás (szerk.): *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum százhuszonöt éves jubileumára*, I. rész, T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 163–216.
- TÖRÖK Petra (szerk.)
 2004 *Múzeumok mindenkinek program III*, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Közgyűteményi és Közművelődési Helyettes Államtitkársága, Budapest, 120 o.
- VÁRY O. Péter
 2007 Kultúra, múzeum, család, szerelem, *Háromszék*, 2007. január 22.
 2007 Most kell menni múzeumba (A Székely Nemzeti Múzeum ünnepe), *Háromszék*, 2007. szeptember 14.

Încercare pentru a crește numărul vizitatorilor în Muzeul Național Secuiesc

(Exemple din anul 2007, proiecte pentru viitor)

Am inventariat evenimentele organizate pentru creșterea numărului de vizitatori ai muzeului, ceea ce reprezintă un principiu de bază a muzeologiei contemporane, fiind structurate pe ideea interactivității. Programele familiale de sfârșit de săptămână s-au bucurat de cea mai mare popularitate. Am lărgit expoziția de bază „S. O. S. *Natura*” cu elemente interactive, inițiind prin această acțiune formarea unei imagini a muzeului mai accesibile pentru copii. Proiectul de pedagogie muzeografică intitulat „*Să învățăm în muzeu!*” a fost legat de disciplina educație tehnologică. După ora ținută în muzeu, elevii au avut ocazia să încerce unelte populare, evenimentul de închidere a proiectului fiind o expoziție organizată din machetele construite de către copii. În final prezentăm acele proiecte prin care dorim să atragem noi grupuri țintă în rândul vizitatorilor permanenți ai muzeului.

Trial for rising the number of visitors in the Székely National Museum

(Examples from 2007, future projects)

We take into account the events organized in order to grow the number of visitors in the museum, a basic principle of contemporary museum-pedagogy, built on the idea of interactivity. The weekend family programs enjoyed the largest popularity. We have extended our basic exposition “S. O. S. *Nature*” with interactive elements, initializing by this the formation of a child-friendly image of the museum. The museum-pedagogy project named “*Let’s learn in the Museum!*” was concentrating on the discipline of technological education. After the class held in the museum, the pupils had the opportunity to try out ethnographic instruments, the closing event of the project was an exhibition organized from the models made by the children. Finally we present those projects by which we wish to attract new target groups into the number of loyal museum visitors.

1. ábra Jakobovits Miklós festőművész előadást tart a Képtárban, 2007. május 18. Fotó: Papucs András.

2. ábra Mézeskalács-díszítés, 2007. január 21. Fotó: Papucs András.

3. ábra Tárlatvezetés, 2007. január 21. Fotó: Papucs András.

4. ábra Taplósapka készül, 2007. március 31. Fotó: Papucs András.

5. ábra Díjkiosztás a gombaismereti vetélkedőn, 2007. március 31.
Fotó: Papucs András.

6. ábra Korongolás, 2007. május 19. Fotó: Papucs András.

7. ábra Múzeumi séta, 2007. szeptember 15. Fotó: Papucs András.

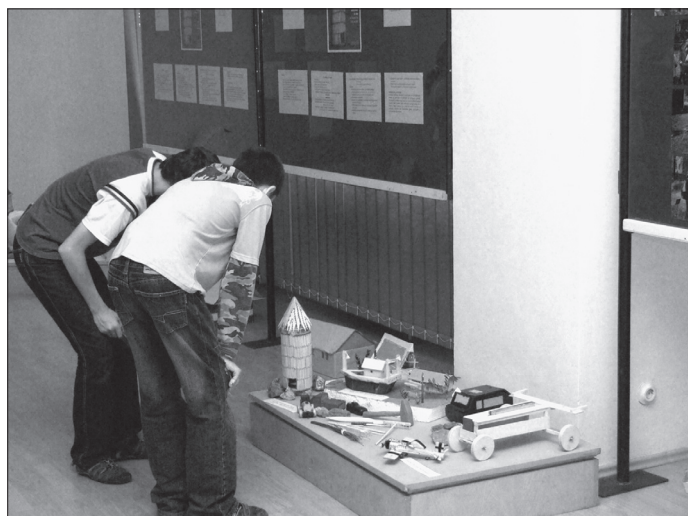
8. ábra Labirintus-játék, 2007. szeptember 15. Fotó: Papucs András.

9. ábra Az élmények rajzolásra készítik a gyerekeket, 2007. március 31.
Fotó: Papucs András.

10. ábra Múzeumpedagógiai foglalkozás, 2007. május 10. Fotó: Demeter Éva.

11. ábra *Kicsiben a világ* – a makettkiállítás megnyitója, 2007. június 7.
Fotó: Papucs András.

12. ábra Húsvéti foglalkozások, 2007. április 6. Fotó: Papucs András.